

Tjalling Waterbolk (r), hier samen met een vakgenoot, de archeoloog Sake Jager. FOTO: ARCHIEF FRANS DE VRIES

Muziek uit 'hupholt'

JAN WIERENGA

Een fijn stukje onversneden Drentse cultuurhistorie is de fabricage van fluitjes uit de takken van de lijsterbes, we hebben het er op Schepers Erf al wel eens vaker over gehad. 'Onversneden' is wellicht in dit verband niet de goede uitdrukking omdat voor dit eeuwenoude gebruik onder kwajongens juist wél een mes nodig was. De bekende Groninger archeoloog en emeritus hoogleraar Tjalling Waterbolk (91), die zijn jeugd doorbracht op het platteland rond Havelte, is al jarenlang zo geïntrigeerd door het historische fluitje, dat hij er tussen alle archeologische beslommeringen door onderzoek naar deed. Dit is nooit gepubliceerd, maar wel is nu in een boek dat deze week over Waterbolk verschijnt een aparte paragraaf over het lijsterbesfluitje opgenomen.

Lijsterbessen groeiden (en groeien, uiteraard) overal in Drenthe, met name op de zandgronden. De struik werd in delen van Drenthe 'hupholt' genoemd. Elders in de provincie sprak men van 'sapsiepholt', 'apsapsiepie', 'fluitiesholt', 'fluitpiepenholt' of 'liesterkrallenholt'. Trouwens, ook in delen van Groningen kende men 'sapsiepenholt' en het vervaardigen daaruit van fluitjes. Ook in Twente en andere landstreken was het gebruik bekend.

Zo'n fluitje maakte je door in de meitijd, als de sapstromen op gang komen, met je zakmes een takje af te snijden van ongeveer potlooddikte. Door dat langdurig met de platte kant van het heft te bekloppen, kon je de bast tenslotte als een hulsje van het hout schuiven. Daarmee kon je een eenvoudig 'huppien' maken door

'Dit instrumentje bracht een luid huppend geluid voort'

van het uiteinde nog een flinterdun laagje bast weg te krabben, wat dan het mondstuk werd, maar wel zo dat het hulsje intact bleef. Dit instrumentje bracht een luid 'huppend' geluid voort. Iets geavanceerder was de productie van een echt meifluitje met een uit hout gesneden mondstukje en een afsluitend stukje rondhout. Door dat laatste te verschuiven, kon je ook nog de toonhoogte variëren! Tenslotte was er ook nog de 'reerdompe', waarbij een 'huppien' werd voorzien van een toeter, gemaakt van de bast van een oudere tak. Dit konden alleen de wat grotere jongens, omdat hier wat meer techniek bij kwam kijken. (Wat grotere jongens bijvoorbeeld ook konden, was sap aftappen van berken en dit in flessen een paar maand in de grond te laten gisten. Zo verkreeg je 'börkenwien'.)

Het maken van bastfluitjes is op de Drentse zandgronden wijd en zijd verbreid geweest. In lager gelegen delen van het land, waar de lijsterbes niet algemeen voorkomt, werden fluitjes gemaakt van andere bomen zoals wilgen en essen. Een andere nuttige boom voor kwajongens was de

vlier: van de 'holle' takken daarvan werden proppenschietters gemaakt, die in Drenthe wel 'balderbussen' werden genoemd.

Het loskloppen van de bast voor een sapsiepfluitje was een eentonig werkje, waarbij in het Drents een liedje werd gezongen. Waterbolk, geïnteresseerd in de streektaal, verzamelde wel 170 versies van dit klopliedje. In deze eigenaardige versjes zijn vaak vier delen te onderscheiden: eerst wordt het voorjaar aange-roepen, dan gaat het over eieren en lege doppen, daarna volgt een plotselinge overgang naar een smullend katje op een dijk en tenslotte wordt het ongeduld van de bastklopper beschreven, onder het dreigen met geweld.

Waterbolk vermoedt dat het hupholt en wat daarmee annex is hun oorsprong vinden in de prehistorie. Zie voor een voorbeeld van een klopliedje de rubriek Taoltuun op deze pagina.

'Werk van eeuwen'

De wetenswaardigheden rond het 'hupholt' zijn te vinden in het boek *Werk van eeuwen. Gesprekken met Tjalling Waterbolk*. Het is geschreven door Jos Bazelmans en Jan Kolen en verschijnt bij Van Gorcum in Assen. De presentatie is vrijdag in het Drents Museum, tijdens een symposium, georganiseerd door de Waddenacademie.

Een meifluitje! FOTO KLAAS VAN SLOOTEN